De Nedermaas

Limburgs Geïllustreerd Maandblad

17e Jaargang.
No. 9-10
Mei-Juni 1940.

Uitgave van Drukkerij v.h. Goffin, Nieuwstraat 9

Redactie-adres: Parallelweg 50, Maastricht

Prijs per aflevering f 0.40, — Per Jaargang franco per post f 4.00 bij vooruitbetaling
Giro nr. 76002 Drukkerij v.h. Cl. Goffin. — (voor buitenland verhoogd met porto)

Ons verleden

Limburgsche geschiedschrijving en heemkennis

De tijd ligt nog niet lang achter ons dat we erover konden klagen, dat niet ééne geschiedenis van Limburg, de tegenwoordige Nederlandsche provincie, ter beschikking stond. Daarin kwam, in de laatste vijftien jaren verandering; we hebben nu drie moderne werkjes, gewijd aan de historie van ons gewest.

Tegenover de drie nieuwere hebben we drie oudere te stellen, die als basis van het werk onzer tijdgenooten zijn te achten. Op de eerste plaats noemen we dan: Histoire de Limbourg van Ernst, verschenen in 1837, omvattende 5 deelen regelmatige beschrijving en geschiedenis en 2 deelen bijlagen, waarbij als vol. 7 „Annales Rodensis", waaraan voor ons Rolduc bijzondere herinneringen verbonden zijn. Natuurlijk heeft men tegenwoordig op menig punt onzer historie een anderen kijk; toch bleef Ernst nog basis onzer Limburgsche geschiedschrijving, al gaan zijn gedachten meer naar het oude hertogdom en de landen van Overmaas, dan naar het tegenwoordige Limburg.

In 1848 verscheen van M. Lagarde: Histoire du Duché de Limbourg, een klein boek dat in navolging van Ernst in het bijzonder het Limburg in de Ardennen en de landen van Overmaas behandelt. De lotgevallen der sires van Valkenburg, verwant aan de hertogen van Limburg, vindt men hierin uitvoerig beschreven.

Van meer belang voor ons is: „Beschrijving van het Hertogdom Limburg, bijeengebagt door G. M. Poell", verschenen in 1851. Dit met een twaalftal steendrukplaatjes verluchte werkje heeft inderdaad iets dat „bijeengebragt" aandoet. Het doet aan een provinciale almanak denken en geeft ons de historie van de provincie, het nieuwe hertogdom van 1839, per arrondissement.

Mogelijk is de schrijver indertijd teruggedeinsd voor de moeilijkheid eenheid te brengen in de verwarrende veelheid van feiten (en staatjes) uit het verleden. Het bevat intusschen waardeerbare bijzonderheden, o.a. omtrent de economische ontwikkeling van Limburg in de eerste helft de vorige eeuw.

Stappen we, wegens den fragmentarischen aard van de publicatie, E. Slangen's „Bijdragen tot de geschiedenis van het tegenwoordige hertogdom Limburg", in 1865 verschenen, voorbij, dan bevinden we ons ineens in onzen tijd eer we weer iets als een afgeronde geschiedenis van Limburg ontmoeten. In 1924 verschijnt, als overdruk uit het Jaarboekje der Limburgsche Protestanten-Vereeniging van wijlen Dr. F. W. van Wijk, „Schets eener geschiedenis van de provincie Limburg". Deze schets ontstond uit een reeks van lezingen in den winter van 1922 op 1923 gehouden. Dr. van Wijk, leeraar geschiedenis aan de Maastrichtsche H.B.S., richt zich tot een publiek van andere religie dan de Limburgers ; zijn kijk op de historie is de onze niet. De periode der Hervorming had zijn bijzondere aandacht, meer dan de voor ons interessantere middeleeuwen. Overigens betrachtte de schrijver een prijzenswaardige objectiviteit, die zijn boekje ook voor katholieken bruikbaar deed wezen.

Tien jaar lang was dit de eenige beknopte geschiedenis van onze provincie. In 1934 verscheen van de hand van M. Kemp „Geschiedenis van Limburg". Het ligt niet op den weg van ondergeteekende daarover veel te vertellen. Enkele kenmerkende eigenschappen van het boekje dienen echter gememoreerd te worden. Bedoeling was te geven, een overzichtelijke, niet te zeer gedetailleerde geschiedenis van Limburg, aan lagen prijs, dienstig ook voor vreemdelingen ; onze historie weer uit Limburgsch en Katholiek oogpunt te beschouwen ; het vroeger zoo innig met onze geschiedenis verbonden Land van Loon (nu Belgisch Limburg) mede te behandelen.

Onlangs verscheen, onder geheel gelijken titel als bovenstaand werkje, wat bibliographisch steeds bezwaren opleveren zal, geschreven door H. A. Beaujean, met medewerking van J. G. J. Hoens en J. M. Ramaekers „Geschiedenis van Limburg". De inhoud hiervan is aanmerkelijk grooter dan van het vorige, bovendien werd het geïllustreerd. Deze uitgave moet men beschouwen in het kader der propaganda voor Heemkennis. Dit geeft aan het boekje een eigenaardig karakter. Had het vooral de algemeene geschiedenis van onze provincie (de Maaslanden worden hierin weer minder ruim genomen) te schetsen, het moest toch ook een schatkamer van heemkennis wezen. Daarom werden erin samengebracht (we naderen den opzet van Poell weer) een menigte wetenswaardigheden, o.a. omtrent zeden en gewoonten, van meer localen aard. Ook de plaatselijke geschiedenis komt hierin meer tot haar recht. Dit boekje wil en kan een schatkamer wezen voor den onderwijzer van iedere school, gelegen in een interessante plaats, wat in Limburg bijna iedere stad en ieder dorp moet wezen. Dit geeft vanzelf iets overvulds aan den inhoud. Meteen bewonderen we echter de uitgebreide feitenkennis van den samensteller.

Natuurlijk dringen zich ook aangaande dit werk eenige vragen op. Bv. sedert wanneer is de strijd van Ambiorix maar een sage ? Had aan de Tungri niet wat meer aandacht besteed kunnen worden ? Dat St. Servatius de tiende bisschop van Tongeren zou wezen, hoorden we ook al betwijfelen ? Rondom

het geval Eufrates van Keulen, dien men ook als het tegendeel van een Ariaan beschouwde, zijn wel zeer hevige twijfels gerezen. In de rij der Maastrichtsche bisschoppen wordt ook Designatus genoemd, een naam die ook al tot geschiedkundige bedenkingen aanleiding gaf. Dat de H. Lambertus als martelaar van zijn herderlijke plichten viel zal ook geen algemeene instemming vinden. Evenmin als de voortvarende uitspraak in de strijdvraag of Asselt ofwel Elsloo eenmaal residentie der Vikingen was. De zekerheid omtrent Wilhelm van Herle zal niet door ieder kunsthistoricus gedeeld worden.

Bovenvermelde opmerkingen bevatten overigens geen ernstige bezwaren en zijn ten opzichte van ieder historisch overzicht te maken. Men is soms wel tot gissingen gedwongen, wil men niet al te veel met vraagteekens werken. Onze waardeering voor Beaujean's werkje wordt er niet door aangetast : het voldoet volkomen aan de bedoeling : vermeerdering onzer Limburgsche heemkennis.

M. K.

MODERNE KUNST IN LIMBURG

RUITERSTUK

Jhr. Rob. Graafland †

Uit den Franschen tijd.

Missive van den Gouverneur van Maastricht

Hoog Mogende Heeren!

„Hebbe de eer U Hoog Mogende kennis te geven, dat sedert myn voorgaand rapport, hetwelk ik door myn adjudant du Gayla aan U Hoog Mogende gezonden hebbe den 3 dezer, verscheiden regimenten Oostenryksche troepen door deze stad gepasseerd zyn en dat op denzelfden dag drie Grenadierbatallons van de Avant-Garde, onder de order van Z. K. Hoogheid den Aartshertog Karel hier ingemarcheerd zyn, dewelke ik by de burgers heb laten billetteeren, en nadien deselve niet met mondbehoeften voorzien waren, hebbe ik hun laten brood, kaas en vleesch uit het magazyn geven tegen quitantie.

Den 4 dezer 's morgens 8 uur wierd het Te Deum in de St. Servaaskerk afgezongen, waarby Z. K. Hoogheid de Aartshertog, de Marechal Prins van Coburg en de generaal Clairfalt adsisteerden; ik heb door het garnizoen en artillerie driemalige decharge laten doen, waarop Z. K. Hoogheid het front voorby het geheele garnizoen gepasseerd is, en de honneurs ontvangen heeft, en heeft naderhand, zoowel in de stad als op de wal de schade gezien, die door het bombardement veroorzaakt is.

Op ontvangen tyding, dat het Fransche leger zig by Tongeren wederom formeerde, wierd geresolveerd hun geen tyd daartoe te laten en wierd derhalve om 11 uur in het hoofdkwartier by Mevrouw van Meeuwen de order uitgegeven, dat zig de troepen zouden in marsch zetten; de Aartshertog met de gemelde 3 Grenadiersbattallons formeerde de Avantgarde, en waar op 's middags alle troepen van de eerste linie in de grootste orde door de stad gemarcheerd zyn; tegen den avond hoorde men reeds de kanonnade omtrent halfweg Tongeren by den Lindenboom; ik liet de batteryen wederom garneeren naar dien kant om ze in cas van nood te protegeeren; dezen morgen is de tyding gekomen, dat de vyand teruggeslagen en dat de Oostenrykers reeds door Tongeren gepasseerd zyn.

De Marechal Prins van Coburg en het hoofdkwartier blyft hier in de stad; ik heb een kapitein benoemd om met de Oostenrykers de arrangementen wegens de logeering van eenige troepen, welke in de stad blyven, te maken; de Vivrecommissie is bezig om met de Oostenryksche commissarissen te zorgen, dat de Armee, die hier omstreeks is, bestaande uit 40.000 man, in de eerste dagen met brood en verdere levensmiddelen verzorgd wordt, tot hare magazynen en veldbakkery hier aangekomen zyn; de veldmarechal Prins van Coburg heeft gevraagd dezelve hier te stablisseeren, hetwelk ik gedagt hebbe zoo veel eerder te kunnen toestaan, daar het tot zekerheid van deze stad strekt; myn detachementen en patrouilles hebben in de tranché's nog bommen- en

mortierstoelen gevonden, waarvan in het vervolg de eer zal hebben de lysten over te zenden, alsook van de gevangenen, dewelke deze gemaakt hebben en welke my door de Oostenrykers overgeven zyn geworden, dewelke omtrent 150 man zyn ; ik verzoek, dat U Hoog Mogende my gelieven ordres te geven, wat met deze lieden zal gedaan worden.

Ik neem de vryheid in confideratie te geven, of niet goed zoude zyn een arrangement met de Franschen te maken om gevangenen uit te wisselen ; deze hebben het detachement te Stevenswaard, eenige sauvegardes en verlofgangers, die geen tyd hadden zig te sauveeren, en een transport van 22 recruten voor het 2 Regiment Waldeck opgeligt.

Nadien deze vesting nu gesauveerd is, heb ik aan den Lieutenant Generaal der Fransche Emigranten, die hier in het garnizoen gediend hebben, geschreven en dezelve bedankt en uit den garnizoensdienst ontslagen en heb tegelyk verzogt, nadat de passagie wederom open was aangezien de menigte van menschen en de schaarsheid der levensmiddelen, daarvan te profiteeren en gedeeltelyk wederom op de dorpen te gas.

Ik heb de eer enz.

Maastricht, 5 Maart 1793. w.g. *Frederik, Prins van Hessen.*

Mr. P. L. J. M. A. MÜLLER.

Boekbespreking

Lambert Swerts. Gestalten. Tongeren, Michiels-Broeders, 1939.

Ofschoon de verbindingen met Belgisch Limburg tamelijk moeilijk geworden zijn, behoeven we de belangstelling voor dit zoo verwante gewest niet te verminderen. Lambert Swerts levert met dit werkje een waardeerbare documenteering omtrent hetgeen ginder aan scheppende krachten op literair gebied leefde en nog werkt, want er komen nog enkele auteurs in voor die dit tranendal bewonen. Swerts poogt zich te behoeden voor provincialisme, voor overschatting van gewestgenooten, dit ontneemt soms iets hartelijks aan zijn opstellen, doch komt aan de betrouwbaarheid ervan wel ten goede.

Kleurige romantiek in de Mijnstreek

Slavische en Hongaarsche Folklore in Zuid-Limburg.

„Limburgs nieuwe tijd plukt handenvol roof uit Limburgs oude schoonheid. Nu de Mijn er de klare beek bezoedelt en vratig vreet aan het rijke veld, en kankert midden in de weelde der groene en gouden landschappen, wat zal er resten van zijn Romantiek na een spanne tijds?"

Zóó klaagde Felix Rutten in zijn inleidend woord tot zijn bekenden bundel van Limburgsche Sagen. Een sombere profetie! Te somber voorwaar! Wij geven grif toe, dat de schoorsteenen en de koeltorens van de mijnen hier en daar aan het landschap een geheel ander beeld hebben gegeven, de romantiek zelf heeft echter aan niets ingeboet door den nieuwen tijd, die hoogstens aan de vreedzame rust van weleer zijn wetten heeft opgelegd.

HUNYADI AGI DANST EEN SCARDAS

TSJECHO-SLOWAAKSCH DANSPAAR

„Tempora mutantur!" De steenbergen, die aan den horizon opdoemen zoodra men bij Sittard zijn intrede doet in de mijnstreek, mogen dan het oog niet boeien op de wijze als beboschte heuvelen en grazige weiden het doen, zij leveren aan den nuchteren toeschouwer het bewijs, dat aan den voet dezer zwarte reuzenkegels en onder den grond het lied van den arbeid weerklinkt in een nimmer verflauwend rhythme. Zij vertellen hem, dat het zwarte goud vanuit honderden meters diepe gangen opgedolven, aan duizenden en duizenden brood verschaft en Limburg maakt tot een kostbare parel aan de kroon van Neêrlands provinciën.

Romantiek heeft Limburg behouden met een schat van volksgebruiken, waarvan dezelfde Felix Rutten zegt, dat zij zijn „een tasten naar schoonheid, een gebaar in zijn schoone beweging verstild", met zijn sagen die zijn „schoonheidsdroomen ontvouwd tot bloesem, beeld geworden in rankheid van lijnen."

Werkelijk de mijnen zijn niet het graf geworden van de Romantiek van Limburg ; zij zijn veeleer de oorzaak geweest, dat een ons tot dusver onbekende romantiek zich heeft gevestigd in de schaduw der steenbergen.

Jaren en jaren hebben de Limburgers geleefd zonder feitelijk te beseffen, dat er naast hen en onder hen menschen woonden, die de dragers zijn van een oer-oude cultuur met een nauwelijks te omvatten rijkdom aan volksgebruiken. In de Huskenskolonie en de aangrenzende Vrank, te Heerlerheide en te Hoensbroek, te Schaesberg en te Eygelshoven, te Brunssum en te Lutterade, hebben zich Polen en Hongaren, Tsjecho-Slowaken en Joegoslaven gevestigd, mijnwerkers uit Posen en uit de omgeving van Budapest, uit het bekken van Karwin en uit Ljubljana, Maribor en Celje, die aan hun taal en geloof, hun zeden en gewoonten trouw zijn gebleven. En deze zeden en gewoonten bezitten eigen kleur en dansvorm. Boeiend is de kleur, de kleurige

POOLSCHE DANSGROEP

schittering der costumes. In hunne nationale kleederdracht overheerschen wit, geel, oranje en hemelsblauw, als symbolen eener psychische gesteldheid, waarbij men het zilver en goud moet voegen in een feestelijken dos.

Bij nationale feesten, bij religieuze plechtigheden wordt deze schat aan rijk geborduurde kleederdrachten voor den dag gehaald en worden zij gedragen bij dans en bij lied. Dan dansen de Polen hun Krakowiak of Mazur, de Tsjechen hun Beseda, de Hongaren hun Csárdás, de Slowenen hun boerendansen of hun Kolo. Zoo zagen duizenden deze groepen tezamen met Duitschers uit Spreewald en van Bückeburg, met Franschen uit de Champagne, l'Ile de France, Vendée en Normandië, op de Internationale Folkloristische feesten op 1 en 2 Augustus 1936 te Scheveningen. Dichte drommen toeschouwers stonden opeengepakt op het marktplein te Heerlen toen de Slavische groepen met het kleine Hongaarsche danseresje Hunyadi Agi, dat ook te Scheveningen een geweldig succes oogstte, de Koninginnefeesten opluisteren op 30 Augustus 1936. De Slowenen traden in December 1936 en 1937 voor de radio op, de laatste maal zelfs werd hun uitzending gerelayeerd met Ljubljana en Belgrado. Hun Schrammelkwintet (viool, guitaar, cither en accordeons) bleek een openbaring te zijn. In 1938 verleenden de groepen een bijzonder gewaardeerde medewerking bij de feestelijkheden te Maastricht in het lommerrijke stadspark, bij liefdadigheidsfeesten te Heerlen en elders, bij de Oranjefeesten in eigen entourage. En 's-Hertogenbosch zag op een zomerschen Zondag van 1939 binnen haar muren deze zelfde groepen verschijnen ter opluistering van de tentoonstelling „Ideaal Wonen" tegelijk met de vendeliers van de oude gilden der Brabantsche gouwen.

De oogstfeesten of om het juister uit te drukken de „druivenfeesten" zijn telken jare terugkeerende gelegenheden, waarbij deze buitenlanders zich kun-

SLOVEENSCHE KOLODANSERESJES

nen wanen in eigen omgeving te zijn te midden van de weelde der donkerblauwe druiven, welke in zware trossen boven hun hoofden hangen, genoeglijke uren waarbij dans en zang elkaar afwisselen in het boeiend kleurenspel der fraaie drachten. Zóó bloeit in het uiterste Zuiden van ons Nederland een Slavisch en Hongaarsch cultuurleven voort, dat aan de Limburgsche mijnstreek een uitzonderlijke bekoorlijkheid vermag te verleenen.

Het streven om deze uitheemsche schoonheid tot openbaarheid te voeren, de pogingen ondernomen om eigen landgenooten in contact te brengen met de schoonheid van deze hun nog geheel vreemde cultuur en folklore, hebben ten slotte toch resultaat gehad. Zij hebben den nationalen trots dezer buitenlanders gestimuleerd tot daden en deze menschen ertoe gebracht hun folkloristische schatten ten toon te stellen.

C. W. WOUTERS.

De gehate lamp

Langzaam concentreerde zijn haat zich op de lamp, een eenvoudige, onschuldige petroleumlamp. Weken lang hadden de houten wanden der hut hem woedend gemaakt, doch op een gegeven moment waren die hem onverschillig geworden. Hij kon er nu zelfs weer met een zeker gevoel van dankbaarheid naar kijken. Hielden die niet de poolkoude buiten en de hongerig huilende beren en de dor striemende sneeuwjachten ? Maar de lamp begon voor hem het symbool te worden van de duisternis, de eindelooze duisternis, die hem waanzinnig maakte.

Hoe onredelijk het ook lijken moge, hij voelde het ontzettende donker het ergst, wanneer hij naar het rustige oranje vlammetje der lamp keek.

Drie maanden lang zat Louis de Volder nu al eenzaam in de blokhut, verloren in de wreede ijzige vlakte van Baffinsland. Zijn kameraad Robert Wood, in het verduren van poolwinters evenzeer dilettant als hijzelf, was reeds in de eerste maand der groote duisternis verdwenen en zou nu wel ergens, stijf bevroren, onder een sneeuwdek liggen. Naar het lot der honden en van de slee, die hem straks in het voorjaar naar het leven terug moesten voeren, zat hij soms als een idioot te raden.

De eerste weken der gruwzame eenzaamheid had hij doorgebracht met het lezen, herlezen en nog eens lezen van een drietal boeken, onnoozele detectiveromans, en al wat aan kranten en ander bedrukt papier van den zomer naar het Noorden meegekomen was. Dan verdiepte hij zich opzettelijk in iets als wroeging ; hij wentelde zijn bewustzijn met een grimmig genoegen in herinneringen aan de misdaad. Na korten tijd bemerkte hij, dat het verleden hem niet meer bezig kon houden ; hem niet vermocht te redden van het vreeselijke, dat heden en naaste toekomst hem brachten, eenzaamheid en duisternis.

Op gegeven momenten wist hij zichzelf ervan te overtuigen, dat feitelijk geen gevaar hem dreigde. Was de hut niet hecht en stevig gebouwd met dubbele dennenbalken ? Ontbrak het hem soms aan eten, brandstof, petroleum of iets anders, wat men niet missen kan ? Hechtte hij zelf nog wel erg aan het leven ? En toch, telkens en telkens sterker, kwam die bijna dierlijke vrees voor eenzaamheid, duisternis en dood, door zijn brein spoken. Twee maanden nog wist hij zich gevangene van den meedoogenloozen winter. Geen onoverzienbare tijd dus. En niettemin elken dag voelde hij zijn geestelijk weerstandsvermogen slinken.

Sombere huilbuien wisselden af met vlagen van redelooze uitgelatenheid. Dan kon hij als een gek rondom de wrakke houten tafel dansen, alle Kempische liedekens, die hem te binnen schoten, met rauwe stem uitbrallend. Hierop volgde gewoonlijk een periode van diepe verslagenheid, waarin allerlei vijandige bevoelens begonnen te ontkiemen. Dan ontwikkelde zich bij hem een ziekelijke haat tegen op zichzelf onschuldige en zelfs weldadige dingen, als de grove wanden van zijn hut en nu tegen de eenvoudige petroleumlamp.

Met een duivelsch genoegen kon hij allerhande onzinnige wraaknemingen op dit arme meubel overwegen. Hij zou die, tot zijn eigen ongeluk, misschien ook hebben uitgevoerd, wanneer niet een reddende ziekte over hem gekomen

was, die hem vijf weken lang in een staat van volkomen lethargie stortte. Werktuigelijk verdedigde hij zijn leven tegen honger en koude. Hij verzorgde zelfs de lamp, maar zonder eenig vijandelijk gevoel. Tegen de dagen, dat de zon aan den hemel kwam te staan, genas hij.

Eigenaardig, met de gezondheid herleefde ook zijn krankzinnige haat tegen de lamp. Meer en meer leek het hem, dat de lamp in zich vereenigde al wat hem lijden deed en prikkelde. Hij beheerschte zich nu oogenschijnlijk voldoende om dwaze dingen achterwege te laten.

Op een vroegen morgen werd aan de deur van zijn hut geklopt. Een missionaris, op weg naar de bewoonde wereld. De man vroeg of hij hem van dienst kon zijn. Als eenig antwoord schreeuwde Louis wel twintig maal: „Weg!" De bezoeker begreep in wat voor geestestoestand de eenzame was geraakt. Hij hielp hem zijn pelsmantel aantrekken en leidde hem naar de slee. Nadat nog eenige dingen uit de hut opgeladen waren, zette het span zich in beweging. Plots gaf Louis een teeken om te stoppen. Hij sprong van de slee en rende terug naar de hut. De andere vond dit heel gewoon, want hij meende, dat de eenzame iets vergeten had. In de hut zelf speelde zich echter een krankzinnig tooneel af. De Volder had in een vlaag van geestesverbijstering de lamp gegrepen; eerst zwaaide hij er triomfantelijk mee rond en begon ze dan onder een scherpen schaterlach tegen de houten wanden stuk te slaan. Dra sloeg de vlam op in de neerdruipende olie en begon de hut te branden. Louis, die ongedeerd was gebleven, stormde nu naar buiten en sprong opnieuw in de slee, heesch krijschend van zijn overwinning. De reiziger raadde iets, liet irriteerende vragen achterwege en deed het span zoo hard mogelijk wegdraven. Zoolang de brandende hut in het gezicht bleef, duurde het zinneloos lachen voort. Dan sloeg dit over in een radelooze huilbui, die na een half uur bedaarde en overwonnen werd door een diepen, gezonden slaap.

(Uit: Van den Grenskant).

MATH. KEMP.

Oud - Sittard
Molens

Den 12den Juli 1582 verleende de Hertog van Gulik vergunning om op Stadbroek eene schors- en slijpmolen te bouwen, ter plaatse waar zulks het minst hinderlijk en nadeelig is, en onder voorwaarde, dat de concessionarissen, nl. Dirk Jehu, rentmeester te Born, en Sibert Redinghom, secretaris van de Guliksche rekenkamer, eene jaarlijksche recognitie betalen van vijf goudgulden.

Daar de Sittardsche magistraat blijkbaar niet erg ingenomen was met het verleenen dezer vergunning, en den bouw trachtte te verhinderen, beval de Hertog op den 15den October van hetzelfde jaar aan den voogd om den burgemeester, schepenen en raad van Sittard te zeggen, om den bouw van den molen niet te verhinderen, daar de eigenaars zich verbonden hadden, om alle schaden, die door overstrooming of anderszins aan de eigendommen der aangrenzende bewoners zou kunnen toegebracht worden, te vergoeden, en dat, al mocht de molen ook op het eigendom der gemeente geplaatst worden, de Hertog daartoe bevoegd is, daar hem 1/3 van den gemeente-eigendom toekwam.

De Hertogen van Gulik waren o.a. eigenaar van den „ban" of „dwang" meelmolen, en de bewoners van Sittard en Broeksittard waren verplicht hunne granen uitsluitend op dezen molen te doen malen.

Deze molen, thans nog bestaande, ligt aan den eenen tak der Geleenbeek.

De Geleenbeek wordt te Ophoven door eene sluis (de steenen sluis) afgesloten en in twee armen gescheiden. De hoofdarm loopt onder den naam van Keutelbeek naar Overhoven, de andere, eigenlijk een kanaal, ontvangt het grootste gedeelte van het water en loopt midden door de stad. Zij dient voor velerlei doeleinden, maar bijzonder voor het in beweging brengen van den grooten of keurvorstelijken molen, die binnen de wallen der stad gelegen is.

In 1738 werd de molen op last van Hertog Karel Philip herbouwd, waarbij gedeeltelijk steenen werden gebezigd afkomstig van de bouwvallen van het in 1677 door de Fransche troepen verwoeste stadhuis, dat midden op de Markt gelegen was. Aan deze restauratie herinneren muurijzers aan de waterzijde, welke het jaartal 1738 aangeven, benevens de hertogelijke initialen met kroon in granietsteen, boven den ingang met bijschrift: DUC CaroLUS PhILIppus eaM renoVaVIt. De Fransche republiek schafte den molendwang af, en werd deze molen hierop op last der Fransche regeering op 2 Nov. 1805 verkocht. Op St. Rosadagmorgen in 1925 brandde deze molen geheel uit en werd door een nieuwe vervangen. De andere watermolen was oorspronkelijk een oliemolen, welke geen graan mocht malen. Na afschaffing van den molendwang werd zij ook in eene meelmolen omgezet, en brandde in 1830 geheel af, waarna zij werd opgebouwd zooals zij thans nog bestaat.

In 1837 bestonden in deze gemeente vijf molens op de Geleenbeek, n.l.: 1. Eene graanmolen te Ophoven. 2. De zoogenaamde volmolen, bij het Steene muurke, bestaande in eene graan- en looimolen. 3. Eene dito alhier gelegen, genaamd de groote molen, bestaande uit eene graan- en oliemolen. 4. Eene oliemolen, dienende tegelijkertijd tot het malen van ivoirzwart. (Wed. Hochstenbach, later Nijssen). 5. Eene graan-, olie- en looimolen, gelegen op het Stadbroek, genaamd de Stadbroekermolen. (Roufs). In 1851 waren er vier watergraanmolens en eene wateroliemolen. In 1863, eene stoomgraanmolen, 3 watergraanmolens en 3 oliemolens.

ARCHAIOPHILOS.

HOENDERSTRAAT, MAASTRICHT

Foto Fr. Lahaye

Bij Limburgsche Plaatsnamen

door Dr. H. H. Knippenberg

XVIII

THORN beteekent: versterkt huis, burchtkasteel. Thorn voert ook een kasteel in zijn wapen. De Wit-Flament in de Publications (1911) deelen mee, dat de plaats, waar de abdij van Thorn werd gesticht, door Thietmar van Merseburg, die tusschen 1012 en 1018 zijn kroniek schreef, voor het eerst TORNA werd genoemd. In 1035 werd te Thorn al munt geslagen. Thorn is het oude CASSALLUM. Bij een diploom van 950 vergunt Otto I aan graaf Ansfried om den tol van Ehti (Echt) naar Cassallum over te brengen. Ansfried in zijn kasteel te Thorn kreeg de regaliën: munt-, markt- en tolrecht; die rechten gingen over op het stift, doch wat rechterlijke jurisdictie betreft, bleef Thorn afhankelijk van Echt, waar de graaf zijn schepengerecht had. Eerst in de dertiende eeuw komen de namen der plaatsen voor waaruit het vorstendom Thorn bestond: Baexem, Ittervoort, Elle, Haelen, Stamproy en Grathem. Burgerlijk werd het land verdeeld in vier kwartieren: Thorn; Grathem met Baexem; Stamproy; Ittervoort met Elle en Haelen. Jos. Habets en J. B. Sivré schreven over „De oude landregten en andere geregtelijke documenten van het voormalige sticht en rijksvorstendom Thorn" in de Publications VIII (1871) zeer uitvoerig. In de kleine stad Thorn, tusschen Roermond en Maeseyck op den linker Maasoever gelegen, bestond van 992 tot in 1797 de edelste en rijkste vrouwen-abdij der Nederlanden. De abdis van dit stift had den rang en den titel van Vorstin van het Heilige Roomsche Rijk en zond als zoodanig haar gezant naar de vergadering van den Westfaalschen Kreits. Zij alleen deed belofte van kuischheid. De overige kanonikessen waren wereldlijke jonkvrouwen, door hoegenaamd geene beloften gebonden. Zij woonden meestal met hare bedienden in de stad, leefden er op grooten voet van de prebenden van het kapittel, en mochten in het huwelijk treden, mits zij dan afstand deden van haar kanonikspij. Om opgenomen te worden in dit stift, moesten de jonkvrouwen aantoonen, dat zij zoowel van vaders- als van moederszijde zestien adellijke kwartieren bezaten en uit vorstelijke of grafelijke familiën van het Roomsche Rijk waren gesproten. Het personeel der abdij bestond op het laatst der achttiende eeuw uit de vorstin-abdis, een dekanes, twaalf kanonikessen en zes kanoniken; voorts uit meerdere kapelaans en beneficianten. De abdis regeerde als vorstin over een heele landstreek met een bevolking van vele duizenden zielen. De abdij was ook in 't bezit van de heerlijkheid Ubach bij Rolduc, en Eijsden bij Vught, welk laatste dorp zij echter in 1553 aan den Heer van Leuth overdroeg; ook bezat zij groote eigendommen te Baerle-Nassau, Sprundel, St. Geertruidenberg, Gilsen, Ginneken, Oosterhout, Rijsbergen, Alfen, Chaam, Etten, Matersem (Het Haagje), Bavel en Meerle. Hare rijkdommen werden bij millioenen, haar inkomsten bij honderdduizenden geschat.

TONGERLOO, gehucht tusschen Sevenum en Helden, was vroeger misschien „grensbosch" van het gebied der Tungri en kan dan zoo genoemd zijn door naburige stammen.

TUDDEREN bij Sittard is misschien het THEUDURUM uit den Romeinschen tijd.

TUNGELROOI, gehucht onder Weert, komt voor als TUNGELROE (1480) en TUNGELROY (1572). Zie: Maasgouw 1883, blz. 866.

ULESTRATEN. Het oudste bekende geschrift is uit 1653 en handelt over de aanstelling van een schepen. In 1673 is sprake van het „dorpken VULLESTRAETEN" als een heerlijkheid van zevenhonderd bunder, waarvan een derde deel braak lag. Het dorp behoorde een tijdlang aan de heeren van Hoensbroek. Op het einde der achttiende eeuw stond het onder het burgemeesterschap van Meerssen. In 1802 kreeg het een eigen burgemeester in J. M. Jaspar. Van 1878 tot 1891 was er burgemeester Jules Magnee, die het mooie kasteel „Vliek" bewoonde, dat nadien in verval is geraakt. De naam houdt waarschijnlijk verband met de waterachtige gesteldheid, als tenminste „ule" uit „ool" (moeras) ontstaan is. In het gemeentewapen komt de H. Catharina van Alexandrië voor, met in de rechterhand een zwaard, in de linkerhand een van pinnen voorzien rad, dus de foltertuigen bij haar marteldood, en aan haar voeten de beruchte tiran Maxentius. Bij de opening van het nieuwe gemeentehuis verscheen een artikel „Iets uit de geschiedenis van Ulestraten" in den Limburger Koerier van 23 Januari 1932.

URMOND bij Sittard zou kunnen beteekenen: oeverburcht. Thans een dorp, voerde het vroeger den titel van stad. Het wordt in geschriften der twaalfde eeuw genoemd: OVERMUNTE en OVERMUNTHE. „Mund" kan „versterking" beteekenen; men denke aan het kasteel De Munt in Tegelen. Jos. Habets in de Publications (1871, blz. 154, 155, 157) vermeldt: in 1166 is sprake van het vrijgoed te OVERMUNTHE JUXTA MOSAM; in 1386 wordt gesproken van: in territorio de OERMUNDE, in 1366 van OREMUNDE.

VAALS heeft in zijn wapen den H. Lambertus, steunend op het wapen van 's Hertogenrade. De H. Lambertus is de beschermheilige van Holset, dat met Vijlen tot de gemeente Vaals behoort. Na 1656 vormden die samen een der hoofdbanken van het Staatsgedeelte van het land van 's-Hertogenrade.

VAASHARTELT was vroeger een belangrijk leen van de heerlijkheid Valkenburg. Het heette aanvankelijk HARTERT: bosch. „Vaas" zal er als persoonsnaam zijn bijgevoegd na de verheffing van het leen door Vaes van Molcken in 1381. In 1653 komt het voor als „riddergoed FAESHARTELT". Dirk, heer van Bleijenbeek, Afferden en Grubbenvorst, huwde 9 December 1653 met Anna Margaretha van Nassau, dochter van den heer tot Grimhuijsen en Margaretha van Cortenbach; zij bracht haar riddergoed Faeshartelt als huwelijksdeel aan. Dirk overleed in September 1661. Zijn eenige zoon overleed reeds in 1663. Zijn weduwe hertrouwde met Johan Gerard van Oostrum, heer te Moersbergen, zooals Adolf Steffens vermeldt in de Publications (1894).

VAASRADE, een voormalige heerlijkheid van de kerk van St. Servaas te Maastricht, later gehucht van de gemeente Nuth. De plaats heette in het middeleeuwsch latijn: RHODE SANCTI SERVATII. De kerkpatroon is er dan

ook de H. Servatius, en naar hem is de rooiing genoemd. Ook komen als oude vormen voor : VAESRADE en VAASRAAD, WASTRODE (1139).

VALKENBURG zou, volgens sommigen, ontstaan zijn uit : VOLCAEBURG, een versterkte plaats der Volcae. Waarschijnlijk is de naam echter ontstaan uit FALCOBURG en werd de plaats genoemd naar den Maastrichtschen bisschop Falco uit de zesde eeuw, die er een jachtslot bezat.

VELDWEZEL komt in een pauselijke bul van Adrianus IV uit het jaar 1157 voor als VELDWESET (WIOSELLO), volgens een mededeeling van Jos. Habets in de Publications (1869).

VENLOO beteekent : bosch op of bij veengrond, veenbosch, moerassig bosch. Volgens de stadsrekening van 1384 bezat Venloo toen de volgende poorten : de Hel Poort, de Laet Poort, de Tigel Poort, de Maas Poort. Over den spotnaam „Wannevleegers" schreef ik in het twaalfde artikel van mijn studie „Uit Venlo's Verleden" in „Het Centrum" van 2 Maart 1912, waar twee verhalen zijn gegeven, die elkaar opheldérend aanvullen : het rooven van het beeld van den H. Urbanus uit Blerik, en het optreden van den charlatan, die zich als vliegenier voordeed met een wanmand aan elken schouder. Het ontstaan van den scheldnaam zou dan dateeren uit de tweede helft der zeventiende eeuw.

VENRAAI komt in 1224 voor als RHODE, in 1500 als RODE, in 1530 als VENRODE. Het is ontstaan uit een rooiing bij veengrond. Over de merkwaardige beelden in de kerk kan ik hier niet uitweiden.

VOERENDAAL beteekent : het dal der voeren (beekjes, riviertjes), zooals F. Welters vertelt in zijn „Voeldesche Legenden" (blz. 8), met de mededeeling : „Hoe dicht Voerendaal ook lag bij het oude Coriovallum, toch hadden de Romeinen er een geweldige nederzetting gebouwd, waarvan men de eigenlijke bestemming nog niet kent."

WEBERIG, gehucht in de gemeente Spaubeek. M. Schönfeld in het Tijdschrift voor Nederlandsche Taal- en Letterkunde 36e deel (1917) oordeelt : „Klaarblijkelijk staat hier, evenals in BAMMERIG en BOMMERIG in de gemeente Wittem, Limburgsch -ig in plaats van algemeen Nederlandsch -ik. Zoo berust dan Weberig, evenals fr. Vavray, op * Vabriaco, een afleiding van den persoonsnaam Vabrius."

WELL kan beteekenen : oeverstrook.

WINDRAAK bij Munstergeleen-Schinnen is volgens M. Schönfeld in Ts. voor Nederl. Taal- en Letterkunde (1917, blz. 175) het Hoogduitsche Winterich en berust op * Vinderiaco, bij een persoonsnaam * Vinderius, afgeleid van Vindius.

WINTHAGEN. Hierover deelt F. Welters in zijn „Voeldesche Legenden" (blz. 27) mee : „Wynand van Borenburg had in de nabijheid van zijn kasteel, in een afgelegen beboschte slonde, een pachthoeve gebouwd, met een haag van struikgewas en paalwerk omgeven, ter afwering van roovers en wilde dieren. Zulk een hoeve heette men destijds (± 800 n. Chr.) „hage", vandaar de naam Wynandhage, thans Winthagen".

WITTEM beteekent : boschhuis. Het stamwoord „witu" (bosch) vindt men nog in het Zweedsch „vid" en in het Oudhoogduitsch. In de dertiende en veertiende eeuw schreef men WITTHAM en WITHAM, dat een meer Saksische vorm is van WITHEIM (huis bij het bosch). In zijn verdienstelijke

geschiedkundige bijdrage over „De Heeren van Wittem" (1923) schrijft H. Mosmans, C.S.S.R.: „Wat Wittem aangaat: dat de Romeinen er geweest zijn, getuigen de oudheden te Gulpen in 1922 en in 1838 niet verre van het kasteel Wittem gevonden. Er zijn er zelfs, wat wij niet bijstemmen, die te Wittem het beroemde Attuatica Tungrorum zoeken, waar 54 v. Chr. Ambiorix na acht uur strijdens Cotta en Sabinus versloeg. Over Wittems gebied liep de gewichtige, mogelijk Romeinsche, heirbaan die Tongeren, over Maastricht, Heer, Bemelen (Gasthuis), Schulder, Gulpen Parthij, Hilleshagen, Lemiers, met de urbs regalis Aken verbond. Deze weg is vervallen, vooral sinds in 1824 de nieuwe keiweg Maastricht—Aken werd aangelegd, maar toch nog herkenbaar. Langs dien weg reisde de abt van Clairvaux, toen hij, den tweeden kruistocht predikend, in Januari 1146 (1147) van Julich, Aken naar Maastricht—Luik—Hoei toog."

WOLFHAAG, gehucht onder de gemeente Vaals, beteekent misschien: wolvenbosch of is genoemd naar zekeren Wolf.

De WORM heet in een diploom van 1018 WRM, in latere stukken WURM, VERMIS, WERM. De naam duidt waarschijnlijk op haar kronkeligen loop.

WUESTENRAAD komt in 1457 voor als WESTENRADE.

WIJK bij Maastricht is een „vicus", een voorstad. Grappig is in het boekje „Den oprechte Wiekeneer. Oetgegeve bij gelegenheid vaan de tentoenstelling „Aait Wiek" op 25, 26 en 27 Jannewari 1936" te lezen: „Wiekeneere, wèt geer, boe de naom Wiek vaandan kump? In den tied, toen Wiek nog geine naom had, hadde de Wiekeneere ins ruizing mèt die vaan Mestreech. Die kaome toen mèt 'nen hielen haop volk de brök euver um eus veurvadere vaan ketoen te geve. Iemand, dee hun zaog aonkaome, leep de Rechstraot aof, sjriewenteere: „Wiek, wiek, Mestreech kump aon!" Dat hoort de börgemeister (dee toen nog schout hèdde) en umdat dee op de hand vaan de Mestreechteneers waos, gaof heer aon de veurstad de kleineerende naom vaan „Wiek". De plaats dateert al uit den Romeinschen tijd. Als schooljongens vochten wij, Wijkenaars, tegen die van Maastricht, zoodat de politie er soms bij te pas kwam.

WIJNANTSRADE komt in 1286 voor als RODE, in 1326 als ROYDE. In 1326 was heer dezer plaats Wijnant van den Bongart, die, volgens den Limburgschen geschiedschrijver S. P. Ernst, zijn naam aan dit dorp verleend heeft.

* * *

Hiermee sluit ik deze bijdragen af, waarin ik zoowat het belangrijkste van jarenlang gehouden aanteekeningen tot een ordelijk geheel verwerkte. Zoo is nu althans, voor de bestudeering van de Limburgsche plaatsnamen, een legger voorhanden, voor verbetering en uitbreiding vatbaar. Van eenige zijden is mij gebleken, dat de publicatie op prijs gesteld werd en verder benuttigd zal worden. Ook zal ze licht aanleiding geven tot het instellen van historisch onderzoek omtrent eenige kleinere plaatsen. Dit stemt tot verheugenis en voldoening voor iemand met een Limburgsch hart, al bracht zijn werkkring hem in het dankbare Noord-Brabant, dat hij ook zeer heeft liefgekregen, want het is daar ook goed volk en beide gewesten hebben gemeenschappelijke belangen te behartigen.

Van Venrayschen Grond

Joannes Deenen koster-schoolmeester

X

Zooals ik reeds verteld heb, had Joannes Deenen dan in 1823 de gecombineerde functie van schoolonderwijzer en koster aanvaard. Die twee bedieningen samen leverden hem, behalve vrije woning (kosterij) met tuin, een jaarlijksch inkomen op van negentig gulden, Nederlandsch geld. (In het Venraysche land rekende men met Cleefsche gulden en francs, zooals men in vorige schetsen heeft gezien).

Als men uit die zoo juist bedoelde beschouwingen van het Venraysche gemeentelijke huishouden een eeuw geleden de conclusie heeft getrokken, dat het gemeentebestuur niet veel belang in het lager onderwijs stelde, althans dat de belangstelling niet bleek uit de kosten, die men zich voor vijf scholen getroosten wilde, dan zal die conclusie ongetwijfeld overeenkomstig de waarheid zijn. Datzelfde gold natuurlijk evengoed andere Limburgsche gemeenten.

Maar hoe was het voorheen altijd geweest? Het schoolmeestersbaantje werd waargenomen als iets bijkomstigs, gedurende de wintermaanden, terwijl de titularis andere hoofdbronnen van inkomsten had. Wat kwam er dan van het onderwijs terecht, mede, doordat het den functionaris over het algemeen zelf aan kennis ontbrak? Wie voor zijn kinderen bepaalde kennis of minstens een zekeren graad van ontwikkeling noodig achtte, moest daarvoor elders zijn dan in de lagere school. Dat hield de belangstelling tegen en tradities hebben een taai leven. Ik heb van de zijde van gemeentebesturen in de negentiende en ook ver in de twintigste eeuw nooit veel belangstelling voor het lager onderwijs gemerkt, waar die tot uiting zou hebben moeten komen in financieele bedragen. Ook zelfs aanzienlijke gemeenten hielden star vast aan de wettelijke minima. Waar die met een kleinigheid, bijv. met 25 of 50 gulden per jaar aan salaris overschreden werden, had dat veelal jaren en jaren actie gekost en van vernederingen bleven de onderwijzers daarbij gewoonlijk niet verschoond. We waren reeds de twintigste eeuw ingegaan, toen een Venraysche wethouder schamper uitriep naar aanleiding van een onderwijzersrequest, dat de onderwijzers hun werk ook niet zoo hoog moesten schatten als dat van veldwachters! Dat de toenmalige burgemeester van Weert zich in gelijken zin uitliet ten opzichte van onderwijzers en gasfitters. Dat diezelfde burgemeester een onderwijzer, die namens allen bij hem was om een request toe te lichten, een paar afgedragen manchetten (met gerafelde randen) aanbood en de opmerking maakte, dat vrouwen van onderwijzers maar uit moesten gaan wasschen om bij te verdienen, maar aan salarisverhooging viel absoluut niet te denken! Een hoogst merkwaardig schrijven richtten Burgemeester en Wethouders van Weert den 13 April 1909 tot Gedeputeerde Staten van Limburg. Van dat document, dat overgelegd werd aan den Raad van State, is een voor eensluidend door den Secretaris van den Raad van State onderteekend afschrift in mijn bezit. Er wordt in gezegd, dat een van de Weertsche onderwijzers toch al meer op een dandy dan op een onderwijzer leek, en moesten dan de

onderwijzers verhooging van salaris hebben? (In Weert schreef men die uiting daaraan toe, dat een van de onderwijzers bruine schoenen droeg! Zooiets kwam niet te pas!) Door verhooging van salaris, aldus B. en W. verder, zou „de gemoedsstemming dier heeren eer verslecht dan verbeterd" worden, zouden zij nog „meer trots gaan op hun eigen ik" en zou er met hen „geen weg meer te houden" zijn! Zooiets verdient zeer zeker in de historiebladen vastgelegd te worden. En ongetwijfeld was het de bedoeling, de zieke gemoedsstemming van de onderwijzers te genezen, toen ten stadhuize den boodschapper van een der Weertsche gemeenteschoten, die om bordvegers vroeg, werd toegevoegd, dat de onderwijzers maar een stuk van „'r hummes" (hemd) moesten afscheuren om de borden af te poetsen!

Daar had je nabij het Venraysche land de gemeente Bergen, ook zoo'n beroemdheid op het gebied van onderwijsverzorging. In de laatste jaren van de negentiende eeuw — thans nog slechts circa 45 jaren geleden, — waren er volgens de wet vijftien onderwijzers te weinig. Het gemeentebestuur deed niets om daarin te voorzien. Eindelijk, toen inhouding van de rijksbijdrage dreigde, begon men op een sukkelpasje aan te vullen. De oude meester Van den Donk te Heyen (ook nog uit den rangentijd), die tegen 't jaar 1900 nog in leven en in functie was, klaagde steen en been over al de ellende, die hij ambtelijk had moeten verduren. In het begin van onze eeuw was de gemeente eenige jaren in achterstand met uitbetaling van onderwijzerssalarissen. Die uitbetaling gebeurde destijds per kwartaal. Nu eens ontvingen de belanghebbenden een beetje in mindering, dan weer nog een kleiner beetje. De ontvanger had nooit andere mandaten en evenmin voldoende kasgeld. Hadden de onderwijzers contanten noodig, dan moesten zij maar zien te leenen en zich verder behelpen. Zeker, omdat ik in dien tijd reeds schetsen en artikelen publiceerde, kwamen drie Bergensche onderwijzers toen op een goeden dag bij mij om mijn hulp in te roepen. Ik gaf aan hun verzoek gehoor en het resultaat was, dat een veldwachter binnen twee dagen den heelen achterstand bij de onderwijzers had thuisgebracht! Waar kwam al dat geld opeens vandaan? Ik weet het niet. Maar de drie Bergensche helden, die mijn hulp hadden gevraagd, haastten zich naar den burgemeester om hem te verzekeren, dat *zij* doodonschuldig waren aan het geval, dat alles te wijten was aan dien Maas te Venray, die immers bekend stond als schrijver van oproerige, gezagaanrandende stukken! De heeren hadden de centen in den zak en *mij* werd het bij gelegenheid betaald gezet!

Ik zou nog veel meer staaltjes kunnen noemen. Maar wie in het bezit is van een goed geheugen en zooals ik kranten, enz. bewaard heeft, kan dat evengoed. Hoe ging bijv. Th. te Amstenrade tegen de onderwijzers te keer! Denken we maar eens aan zijn artikel over den professor in het a, b, c aan de universiteit te Heerlerheide (onderwijzer Beckers, die ook iets over noodige salarisverhooging had durven te zeggen).

De liberale regeeringen, die wel onderwijswetten maakten, hielden zelf de portemonnaie dicht. Zoo ging het. Ook elders, in het buitenland. De schoolmeester in „Histoire d'un Sous-Maître" par Erckmann-Chatrian, klaagde immers in het begin van de negentiende eeuw ook: „Les ordonnances, les arrêtés, les circulaires sur l'instruction du peuple n'ont jamais manqué depuis cinquante cens, mais l'argent".

Toen Joannes Deenen zijn functie van schoolonderwijzer aanvaardde, was er heel wat veranderd sedert het jaar, toen Lindert Lemmen, de wolspinner, bij dat ambacht het koster-schoolmeesterschap ging waarnemen. Veranderd: wettelijk, administratief. Daarmee veranderde echter niet zoomaar tegelijk de geestesgesteldheid van gemeentebesturen!

(Wordt vervolgd). H. H. J. MAAS.

Kleine Kroniek

3 APRIL. Verdoolde een Nederlandsche patrouille bij Swalmen op Duitsch gebied; de mannen keerden na twee dagen interneering terug.

4 APRIL. Brandde de sacristie der kerk van Maasniel geheel uit.

12 APRIL. Overleed te Sittard, in den leeftijd van 84 jaar, oud-notaris van Wessem, bekend schrijver in streektaal.

13 APRIL. Doodde een te Thorn woonachtig mijnwerker te Ophoven (B.) zijn nicht en pleegde daarna zelfmoord.

16 APRIL. Ontplofte nabij Maastricht een landmijn, waardoor een soldaat om het leven kwam.

18 APRIL. Verrichtte de justitie op tal van plaatsen in Limburg huiszoeking.

20 APRIL. Is bij Ulestraten een Duitsch bombardementsvliegtuig, door de Belgen afgeschoten, neergestort; een inzittende liet het leven.

24 APRIL. Werd te Maastricht de omgekomen Duitsche vliegenier met militaire eer begraven.

26 APRIL. Onthulde men voor het Gouvernementsgebouw te Maastricht een gedenkteeken ter eere van wijlen Mr. E. O. J. M. Baron van Hövell tot Westerflier, in leven commissaris der Koningin.

28 APRIL. Overleed te Heerlen de kunstschilder Jhr. Rob. Graafland, een der grondleggers der moderne Limburgsche schildersschool.

6 MEI. Raakte ook Limburg weer in alarmtoestand en werden scheepvaart en kolenverladingen stopgezet.

7 MEI. Verdronk te Nederweert een sluiswachter, bij een poging om zijn dochtertje, dat eveneens omkwam, te redden.

10 MEI. Zijn de Duitschers op tal van punten Limburg binnengetrokken.

Onze „Korte Kroniek" kan voorloopig niet meer voortgezet worden. De lawine van feiten, sedert Vrijdagochtend 10 Mei, vordert een bijzondere geschiedschrijving, welke evenwel eerst mogelijk is wanneer alle gegevens ontvangen zijn en geschift.